

Г. М. ЧЕРЕПНЯ

Українська інженерно-педагогічна академія

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В роботі автором запропоновано завдання формування системи управління ризиком на машинобудівних підприємствах. Автором розглянуто класифікацію та характеристики ризиків машинобудівних підприємств за змістом та систему внутрішнього механізму нейтралізації ризиків машинобудівного підприємства, що включає: уникнення ризику; лімітування концентрації ризику; хеджування; диверсифікацію; розподілення; самострахування; інші методи. В статті автором розроблено алгоритм системи управління ризиками машинобудівних підприємств.

Ключові слова: *ризик, управління ризиком, машинобудівні підприємства, нейтралізація ризиків.*

Вступ

Політична та економічна ситуація в країні посилює питання ефективного розвитку машинобудівних підприємств, функціонування яких відбувається в умовах невизначеності, що спричиняє виникнення різних видів ризиків. Пошук ефективних підходів до управління ризиками став одним із найважливіших напрямків розвитку сучасних машинобудівних підприємств. Керівництву машинобудівного підприємства необхідно виявляти основні чинники виникнення ризиків, особливості їх впливу на діяльність підприємства та внутрішні механізми їх нейтралізації. Повністю уникнути ризиків неможливо, але необхідно враховувати те, що всі види ризиків взаємопов'язані та їх рівень постійно змінюється під впливом динамічного оточення.

Вивчення процесу формування системи управління ризиками набуває все більшої актуальності для менеджменту машинобудівних підприємств.

Сьогодення свідчить про те, що немає такого підприємства котре б не зіткнулося з проблемами в моментах своєї діяльності.

Основними завданнями управління у таких випадках є зменшення показника імовірності виникнення несприятливих подій та уникнення негативних наслідків. Саме тому, постає проблема формування системи управління ризиками машинобудівних підприємств.

1. Формулювання проблеми

Метою дослідження є формування системи управління ризиків машинобудівних підприємств в сучасних умовах господарювання з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів.

Важливим аспектом прийняття управлінських рішень є невизначеність, що проявляється в сукупності ризиків, які впливають на здійснення ефективної діяльності машинобудівних підприємств. Без забезпечення нейтралізації негативного впливу ризиків на результати діяльності машинобудівних підприємств неможливо підтримувати сталий приріст прибутку та збереження конкурентних переваг.

В статті вирішується задача формування системи управління ризиків машинобудівних підприємств, зважаючи на той факт, що джерелом усієї сукупності ризиків, що виникають в результаті здійснення операційної, інвестиційної та іншої діяльності підприємством, необхідні рішення щодо управління ризиками і є об'єктивною необхідністю та обов'язковою умовою ефективності моделі менеджменту на підприємстві.

2. Вирішення проблеми

У міжнародній практиці процес формування системи управління ризиками розглядається як ключова сфера менеджменту, значна увага приділяється вивченню ризикових сфер, пошуку ефективних методів контролю, оцінки та моніторингу ризиків, створенню відповідних систем управління.

У сучасній науковій літературі питаннями управління ризиками, їх аналізу, оцінки приділяється значна увага в роботах таких вчених-економістів, як: О. Ареф'єва [1], Л. Алексеєнко [2], І. Балабанов [3], І. Бланк [4], В. Вітлінський [5], М. Гридчина [6], Л. Донець [7],

С. Ілляшенко [8], В. Лук'янова [9], А. Мороз [10], Л. Примостка [11], А. Поддєрьогін [12], В. Прохорова [13], В. Чобіток [14], А. Шегда [15] та інших.

Теоретичні дослідження вітчизняних науковців з проблем невизначеності та ризику здебільшого присвячені аналізу причин виникнення, класифікації та методам кількісної оцінки ризиків, менше уваги приділяється пошуку ефективних прийомів управління, які були б адекватними до реальних можливостей машинобудівних підприємств.

Розробка заходів щодо формування системи управління ризиком на машинобудівних підприємствах потребує подальших наукових досліджень.

Кожне сучасне підприємство в своїй діяльності стикається прямо чи побічно з ризиками, що пов'язані з його виробничою, інвестиційною та іншими видами діяльності. Ризики особливо збільшуються в періоди нестабільного стану економіки та політики країни.

Ризику неможливо уникнути і тому кожне машинобудівне підприємство повинне розробляти систему управління ризиками і планувати заходи щодо послаблення їх негативного впливу [14].

Метою формування системи управління ризиком на машинобудівних підприємствах є передбачення та недопущення втрати підприємством його ринкової вартості. Завдання формування системи управління ризиком на машинобудівних підприємствах наведено на рис. 1.

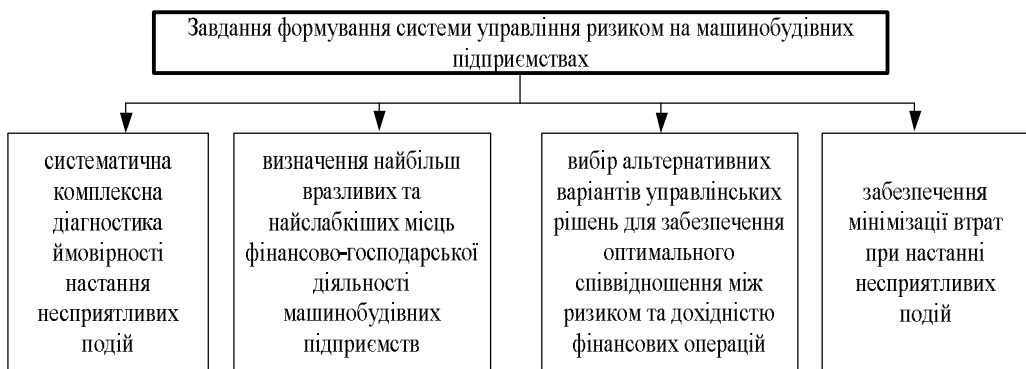

Рис. 1. Завдання формування системи управління ризиком на машинобудівних підприємствах

Класифікацію та характеристику ризиків машинобудівних підприємств за змістом наведено на рис. 2.

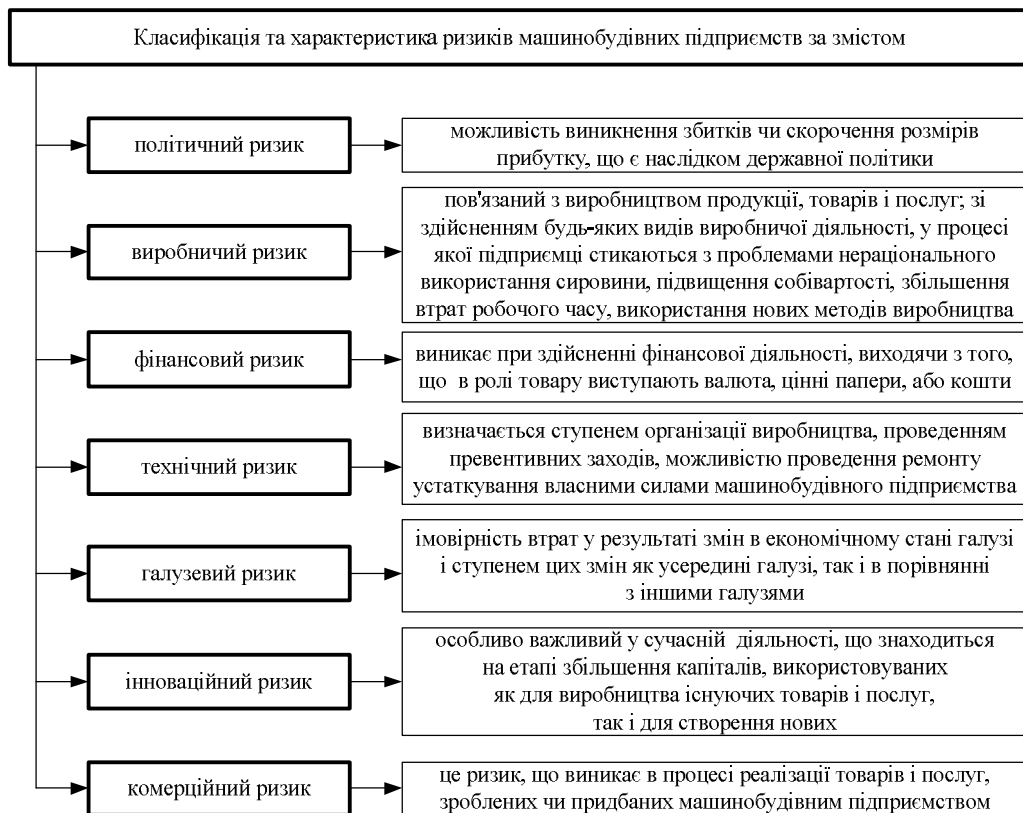

Рис. 2. Класифікація та характеристика ризиків машинобудівних підприємств за змістом

Система управління ризиками машинобудівного підприємства представляє собою процес передбачення і нейтралізації негативних наслідків, пов'язаних з їх ідентифікацією, оцінкою, профілактикою, страхуванням та іншим.

Політика управління ризиками являє собою частину загальної стратегії машинобудівного підприємства, яка полягає в розробці системи заходів з нейтралізації можливих наслідків ризиків, пов'язаних із здійсненням різних аспектів їх діяльності. Управління фінансовими ризиками машинобудівного підприємства представляє собою систему принципів і методів розробки й реалізації ризикових рішень, що забезпечують розгорнуту оці-

нку різних видів ризиків і нейтралізацію їх можливих негативних наслідків.

Зростання ступеня впливу ризиків на результати діяльності машинобудівних підприємств пов'язано зі швидкою зміною економічної ситуації в країні і кон'юнктури ринку, розширенням сфери відносин, появою нових технологій і інструментів та інших факторів.

Узгодження загальних цілей фінансово-господарської діяльності машинобудівних підприємств із умовами невизначеності ринкового середовища необхідно враховувати, що критерії прийняття управлінських рішень в цих умовах мають ряд особливостей, а саме:

- сукупність критеріїв являється органічною складовою моделі управління ризиками машинобудівних підприємств;
- порядок застосування критеріїв визначається системою цілей та завдань моделі управління ризиками як функціонально-організаційного блоку менеджменту;
- об'єктом застосування критеріїв є якісні та кількісні параметри управлінських рішень тощо.

Управління ризиками машинобудівних підприємств – це система принципів та методів передбачення, запобігання, оцінки та нейтралізації негативного впливу загроз і небезпек на результати їх фінансово-господарської діяльності [4].

Формування системи управління ризиками машинобудівних підприємств, забезпечення її ефективності передбачає обґрунтування провідних завдань та методів нейтралізації ризиків.

Нейтралізація ризиків – це фінансово-математична технологія обґрунтування, прийняття, виконання та контролю виконання управлінських фінансових рішень щодо реалізації превентивних заходів фінансового, організаційного або правового характеру з метою забезпечення зі ставності результативності господарської операції та рівнів операційного і фінансового важелів як складових сукупного ризику підприємства [2].

Система внутрішнього механізму нейтралізації ризиків машинобудівного підприємства включає: уникнення ризику; лімітування концентрації ризику; хеджування; диверсифікацію; розподілення; самострахування; інші методи.

Найбільш ефективним способом зниження ризику в умовах нестабільності економічної та політичної ситуації в Україні є диверсифікація, тобто розпорошення ризиків між кількома учасниками бізнесу.

Алгоритм системи управління ризиками машинобудівних підприємств наведено на рис. 3.

Система управління ризиками процесу включає розробку та реалізацію рішень машинобудівних підприємств, а саме:

- інформаційний аналіз (моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища, виявлення ризику і корегування відомих факторів);
- діагностика ситуації (специфіка поставленого завдання, виявлення та урахування причин, що викликають зміни ризику, їх ранжирування й оцінку втрат при визначених параметрах ситуації);
- розробка варіантів рішень (для кожного варіанту рішення розглядаються межі можливого негативного прояву ризику: економічного, соціального, екологічного, організаційного, правового та іншого);
- прийняття рішення (комплексне обґрунтування рішення і прийняття ймовірності параметрів допустимого ризику);
- організація і реалізація (види управлінської діяльності з реалізації ризик-рішення, у процесі якої виявляються нові аспекти прояву ризику, що вимагає оперативних заходів).

При формуванні системи управління ризиком машинобудівних підприємств розробляється ризик-стратегія, яка забезпечує правомірність і допустимість ризику конкретного виду в ризикових рішеннях щодо конкретних соціально-економічних систем і ситуацій. Орієнтується на критерії вибору, що передбачає розробку меж ризику і динаміку зміни втрат залежно від обсягу продажів, розміру витрат, зміни цін, інфляції тощо.

Отже, розробка шляхів і засобів нейтралізації і компенсації негативних наслідків ризику, страхування й інші можливості захисту від ризику розглядаються в ситуаційному менеджменті як необхідні умови формування і реалізації ризик-рішень та використовуються, у тій чи іншій мірі, при виконанні робіт на кожній стадії процесу системи управління ризиком.

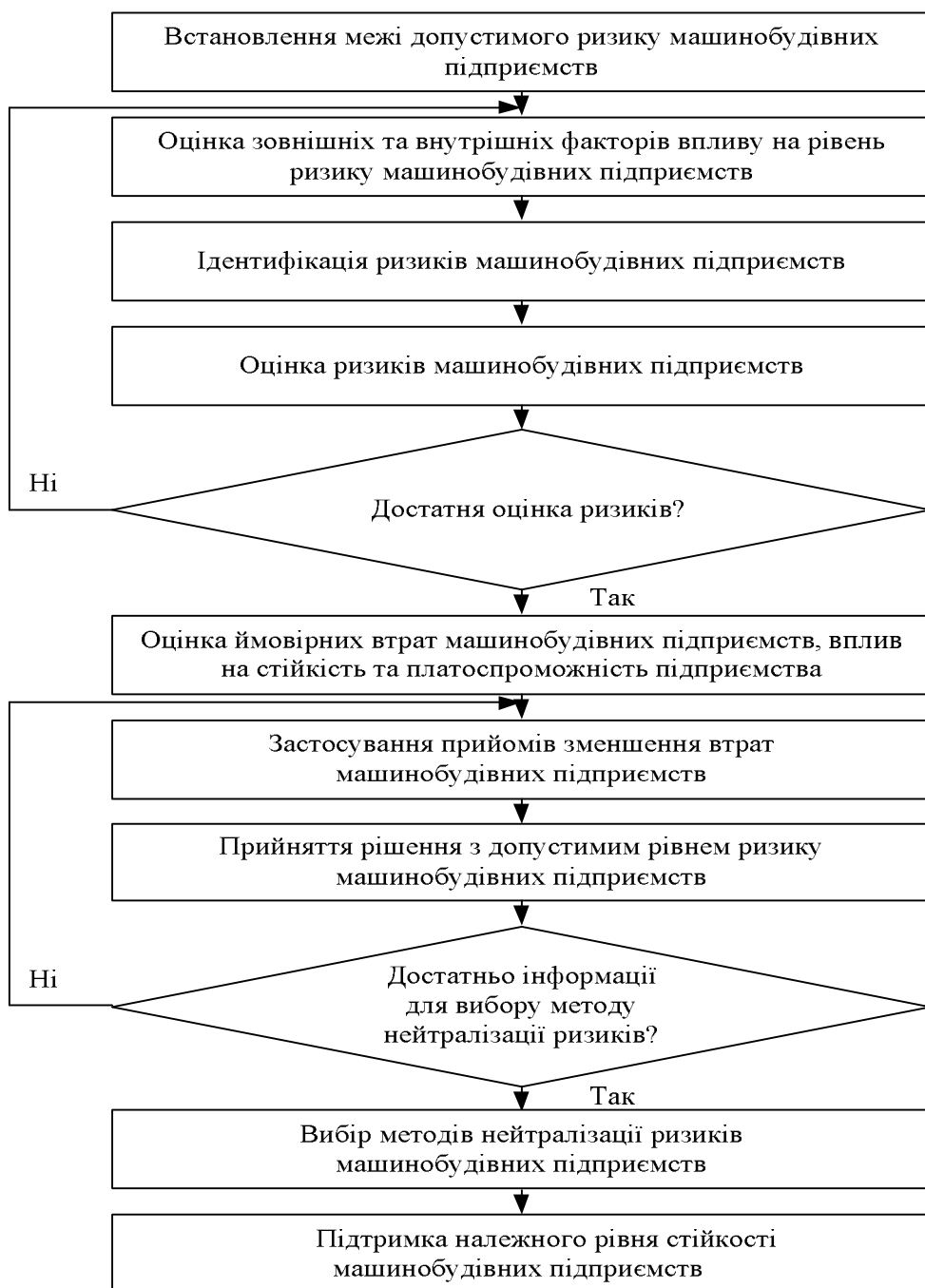

Рис. 3. Алгоритм системи управління ризиками машинобудівних підприємств

Висновок

На підприємствах з метою підвищення безпеки слід постійно проводити роботу зі зниження ризиків та ліквідації їх джерел. Особливу увагу слід приділяти питанням формування ефективної системи управління ризиками машинобудівних підприємств.

Ризик обов'язково має бути розрахований. Головна мета системи управління ризиками машинобудівних підприємств - досягти максимального ступеня керованості ризиком. Тому особливу увагу приділяється постійному удосконаленню управління ризиком в різних ситуаціях. Управлінський ризик як багатофакторна категорія менеджменту досліджується в динаміці цілеспрямованого циклічного процесу управління.

Отже, з метою підвищення безпеки машинобудівних підприємств доцільно системно підходити до нейтралізації ризиків, що дозволять покращити результати їх господарської діяльності.

Література

1. Ареф'єва, О. В. Стратегічне забезпечення життєвого циклу підприємства [Текст] / О. В. Ареф'єва // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3(81). – С. 43–50.
2. Алексеєнко, Л. М. Розвиток ринку фінансових і страхових послуг у посткризовий період [Текст] / Л. М. Алексеєнко // Світ фінансів. – 2010. – № 4. – С. 164–167.
3. Балабанов, И. Т. Риск – менеджмент [Текст] / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
4. Бланк, И. А. Управление финансовыми рисками [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2005. – 600 с.
5. Вітлінський, В. В. Фінансовий ризик і методи його вимірювання [Текст] / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко // Фінанси України. – 2000. – № 5. – С. 13 – 23.
6. Гридчина, М. В. Финансовый менеджмент [Текст] / М. В. Гридчина. – К. : МАУП, 2004. – 160 с.
7. Донець, Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання [Текст] / Л. І. Донець. – К. : Центр навч. літератури, 2006. – 312 с.
8. Ілляшенко, С. М. Економічний ризик [Текст] : навч. посібник / С. М. Ілляшенко. – 2-е вид., допов. і перероб. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 220 с.

9. Лук'янова, В. В. Розробка програми управління ризиком на підприємстві [Текст] / В. В. Лук'янова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. – № 2, Т. 2. – С. 27-31.

10. Мороз, О. В. Оптимальне управління економічними системами в умовах невизначеності та ризику [Текст] : монографія / О. В. Мороз, А. В. Матвійчук. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2003. – 177 с.

11. Примостка, Л. Економічні ризики в діяльності банків [Текст] / Л. Примостка // Банківська справа. – 2004. – № 3. – С. 16.

12. Фінансовий менеджмент [Текст] / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; за заг. ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2005. – 535 с.

13. Прохорова, В. В. Економічна ідентифікація параметрів стійкості та ризикованості функціонування складних виробничо-господарських систем [Текст] / В. В. Прохорова // Економіка: проблеми теорії та практики : Збірник наукових праць. Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. – Вип. 265, Т. 4. – С. 956-967.

14. Формування системи управління ризиком на машинобудівних підприємствах [Текст] : монографія / В. І. Чобіток та інші. ; під ред. проф. В. В. Прохорової. – Харків : Видавництво «НТМТ» 2014. – 249 с.

15. Шегда, А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління [Текст] : навч. посібн. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко ; за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання, 2008. – 271 с.

Надійшла до редакції 20.08.2014, розглянута на редколегії 17.09.2014

Рецензент: д-р екон. наук, проф., зав. каф. економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання **В. В. Прохорова**, Українська інженерно-педагогічна академія, Харків.

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Г. Н. Череня

В работе автором предложена задача формирования системы управления риском на машиностроительных предприятиях. Автором рассмотрена классификация и характеристика рисков машиностроительных предприятий по содержанию и система внутреннего механизма нейтрализации рисков машиностроительного предприятия, включающая: избегание риска; лимитирование концентрации риска; хеджирование; диверсификацию;

распределение; самострахование; другие методы. В статье автором разработан алгоритм системы управления рисками машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: риск, управление риском, машиностроительные предприятия, нейтрализация рисков.

DEVELOPING A RISK MANAGEMENT SYSTEM MACHINERY ENTERPRISES

G. N. Chepernya

In this paper, the author proposed the task of forming a risk management system in the machine-building enterprises. The author discussed the classification and characterization of risk engineering enterprises in content and internal mechanism of managing risks engineering enterprise, including: risk aversion; limiting concentrations; hedging; diversification; distribution; self-insurance; other methods. The algorithm of the risk management system of engineering enterprises has developed by the author.

Keywords: risk, risk management, engineering plants, neutralization risks.

Черепня Галина Миколаївна – здобувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, e-mail: uipa_errpm@mail.ru.